

*Tidskrift för
politisk filosofi*

Nº 3 2025 — årgång 29

Bokförlaget *Thales*

↓ Recension

ANDREAS CERVENKA: *Fuskbygget: Så knäckte bostadsmarknaden Sverige och världen.*

Stockholm: Albert Bonniers Förlag, 2024.

samt

FORSKARKOLLEKTIVET FUNDAMENT: *Kris i bostadsfrågan: för en solidarisk bostadspolitik.*

Falun: Daidalos, 2024.

1 INTRODUCTION

DEN SVENSKA BOSTADSPOLITIKEN har under det senaste halvsekllet genomgått en genomgripande förändring. Från att ha varit ett av de mest emblematiske exemplen på den nordiska välfärdsmodellens universalistiska logik – där bostad för alla var målet och staten tog ett aktivt ansvar för jämlikhet – har systemet gradvis förändrats under trycket från nyliberala reformer och finansmarknadens logik. Det här handlar inte enbart om synen på bostadens roll i samhället utan även om relationen mellan marknad, stat och medborgare.

Två aktuella böcker – *Fuskbygget* av Andreas Cervenka (2024) och antologin *Kris i bostadsfrågan: för en solidarisk bostadspolitik* (2023), skriven av Forskarkollektivet Fundament – Timothy Blackwell, Ståle Holgersen, Dominika V. Planska, Åse Richard, Hannes Rolf och Maira Wallstam – ger kompletterande perspektiv på samma utveckling: hur bostaden har förvandlats till både en finansiell tillgång, en statusmärk och en källa till ojämlikhet. Genom deras analyser väcks en central fråga: hur har finansialiseringen av bostadsmarknaden bidragit till att

försvaga det sociala kontrakt som länge definierade den svenska modellen?

I det följande analyserar jag de två böckerna och diskuterar deras respektive angreppssätt, teoretiska ramar och sociopolitiska implikationer. Ett genomgående tema i diskussionen är spänningen mellan individuell rationalitet och kollektiv solidaritet. Cervenka visar hur hushållens beteende på bostadsmarknaden, i ett globalt kapitalistiskt system, ofta präglas av strävan efter en »bostadskarriär», där man maximerar privata vinster utan att reflektera över de samhälleliga kostnaderna: varje aktör agerar rationellt utifrån sitt egenintresse, men på kollektiv nivå förstärks ojämlikhet, segregation och politisk frustration. *Kris i bostadsfrågan* visar å andra sidan hur den svenska staten, snarare än att motverka dessa dynamiker, tenderar att förstärka dem genom reformer som ökar stratifieringen mellan sociala grupper och olika urbana rum.

Först presenteras Andreas Cervenkas *Fuskbygget*, med fokus på hushållens strategier, marknadslogiken och konsekvenserna för individuell och kollektiv rättvisa. Därefter diskuteras Forskarkollektivet Fundaments analys av statens roll i *Kris i bostadsfrågan* och hur nyliberala reformer har förstärkt ojämlikheten i bostadssystemet. Slutligen placeras dessa perspektiv i ett bredare teoretiskt ramverk som belyser hur sociala positioner, kapitalformer och marknadslogik samverkar på bostadsmarknaden, med syfte att återupprätta bostaden som en grundläggande medborgerlig rättighet. Utifrån dessa verk framstår det som tydligt att den svenska bostadsfrågan inte längre kan förstås enbart som ett marknadsproblem. Den bör analyseras som ett institutionellt och normativt projekt, där frågor om rättvisa, ansvar och samhällelig sammanhållning står i centrum.

2 ANDREAS CERVENKA OCH BOSTADSMARKNADEN SOM SYMPTOM PÅ KAPITALISMENS KRIS

ANDREAS CERVENKA HAR under det senaste decenniet etablerat sig som en inflytelserik samhällsdebattör. Som ekonomijournalist hantarer han siffror och statistik med skicklighet, men hans verkliga styrka ligger i förmågan att översätta komplexa ekonomiska fenomen till bilder och berättelser som är både tillgängliga och provocerande. Hans

argumentation syftar till att mobilisera en kritisk opinion genom att synliggöra de strukturella orättvisor som präglar bostadsmarknaden – både i Sverige och internationellt – samt att få medborgare att förstå och reagera på kapitalismens inneboende motsättningar.

För Cervenka är bostadsfrågan inte en marginell aspekt av ekonomin, utan en central dimension där kapitalismens konflikter blir särskilt synliga. Han menar att bostädernas värde i världen år 2005 motsvarade nästan tre gånger världens BNP, vilket påverkar både resursfördelning och samhällelig sammanhållning (2024: 58). Medan många politiker reducerar bostadsfrågan till styrningsinstrument – bygglov, räntenivåer och skatteincitament – visar Cervenka att den egentligen rör grundläggande frågor om rättvisa, makt och samhällsutveckling.

Diskrepansen mellan arbete och kapital

CERVENKA ILLUSTRERAR DISKREPANSEN mellan arbete och kapital genom att visa hur bostadspriserna utvecklats. För en generation sedan kunde en genomsnittlig löntagare köpa en bostad i Stockholm för två till tre årslöner. Idag krävs tolv till femton årslöner för motsvarande bostad. Som han påpekar: »En lägenhet på 50 kvadratmeter i Stockholm [...] kostade för tjugofem år sedan två och en halv årslöner mätt med den tidens inkomster. Idag kostar samma bostad tolv årslöner» (Cervenka 2024: 19).

Bostadsägande är därmed inte längre en fråga om förtjänst genom arbete, utan alltmer beroende av tillgång till krediter, arv och redan ackumulerat kapital. Detta tvingar hushållen att agera som småföretagare på marknaden – för att göra karriär på bostadsmarknaden – snarare än att betraktas som medborgare med rätt till bostad. Samtidigt visar Cervenka hur hushållens individuella kalkyler bara utgör en del av ett större kapitalistiskt maskineri, där banker, kreditinstitutioner och globala investeringsfonder driver på en ständig värdeökning och skulduppyggnad som formar villkoren för hela bostadsmarknaden.

Bostadskarriären som livsstrategi

HUSHÅLLENS BETEENDE PRÄGLAS av en logik där varje individ försöker maximera sin egen nytta. Att köpa en bostad, belåna den

maximalt och spekulera i värdestegring framstår som ett rationellt beslut på det individuella planet: »[...] budgivningen är ett spel som ska »vinnas», skriver Cervenka (2024: 31). Det är ett strategispel som kan säkra ekonomisk trygghet, möjliggöra konsumtion och skapa social status. Tankesättet förstärks av finansieringsformer och institutionella styrmedel – ränteavdrag, möjligheten att belåna bostaden för andra investeringar och den relativa frånvaron av fastighetskatt.

Utvecklingen medför emellertid ett dilemma: varje hushåll agerar rationellt utifrån sina egna förutsättningar, men på samhällsnivå leder samma handlingar till högre priser, ökad skuldsättning, spekulation, risk för bubblor och en permanent förstärkning av ojämlikheten. Den individuella rationaliteten underminerar därmed den kollektiva solidariteten.

Cervenka framhäver skillnaden mellan vinnare och förlorare på bostadsmarknaden. Vinnarna har kapital, tidig tillgång till lån eller ärvda resurser; förlorarna är unga, ensamstående, migranter och hushåll utan kapital. Analysen visar hur bostadspolitiken reproducerar social ojämlikhet: ägarandelen i det svenska bostadsbeståndet steg från 41 % år 1990 till 71 % år 2010 (2024: 71), och hushållens lån ökade från strax 1 000 miljarder 1999 till över 5 250 miljarder 2022 (2024: 79).

Individuell rationalitet och staten

SOM TIDIGARE VISATS genomsyrar spänningen mellan individuell rationalitet och kollektiv solidaritet hela bostadssystemet. Istället för att garantera bostad som en rättighet har staten infört regler som uppmuntrar hushållen att agera som investerare. Subventioner, skatteavdrag och kreditvillkor kanaliserar individers handlande i riktning mot marknadens logik. Resultatet blir att medborgarna främst betraktar sig själva som ekonomiska aktörer vars värde definieras av deras position på bostadsmarknaden.

Bostaden blir också en motor för ökad skuldsättning och sårbarhet. När hushållen drivs att agera som investerare förskjuts ansvaret från kollektivet till individen. Denna individualisering speglar nyliberalismens kärna, där det är upp till var och en att »klara sig själv.» Under 1990- och 2000-talen erbjöds lån utan amorteringskrav, vilket gjorde hushållen till skuldbärare för finanssektorns vinster.

Cervenka använder statistik från flera länder, men lika ofta anekdoter, reportage, kulturella referenser och analyser på olika nivåer. Exempelvis blir Hemnet, en av Sveriges mest besökta bostadsportal, en symbol för hur bostaden inte längre är ett tryggt hem utan en vara och ett statustecken. Det är i kombinationen av journalistisk berättarteknik och politisk kritik som *Fuskbygget* har sin styrka. Boken mobiliserar opinion, politiserar vardagserfarenheter och gör synligt det som annars framstår som naturliga marknadsprocesser.

3 FORSKARKOLLEKTIVET FUNDAMENT – STATEN, BOSTADSPOLITIKEN OCH DEN STRUKTURELLA OJÄMLIKHETEN

FÖR ATT FÖRSTÅ bostadskrisen i ett större sammanhang erbjuder *Kris i bostadsfrågan* av Forskarkollektivet Fundament en fördjupad analys av statens roll och marknadens logik. Många av de dimensioner Cervenka berör ges ett ingående studium av Forskarkollektivet. Till skillnad från ekonomijournalisten som i sin bok främst fokuserar på globala tendenser, finansiella mönster, sociala konsekvenser och individens bostadsproblematik, ger den här volymen en mer teoretiskt och institutionellt orienterad genomlysning. Boken kartlägger den svenska bostadspolitikens utveckling, analyserar effekterna av nyliberala reformer och föreslår strategier för återinförd statlig styrning och social rättvisa.

Den centrala fråga som behandlas är hur en solidarisk bostadspolitik kan organiseras i en tid präglad av ojämlik ekonomisk utveckling och en växande utsatthet för delar av den svenska befolkningen. Hur kan bostaden, definierad genom sitt bruksvärde, återupprättas som en rättighet?

Bostadskrisens historiska utveckling

BOKEN VISAR TYDLIGT hur bostadskrisen inte är ett undantagstillstånd, utan ett återkommande fenomen som speglar Sveriges ekonomiska utvecklingsmodeller. Varje epok har genererat sin egen »typ» av kris:

- Under 1800-talets klassiska liberalism präglades krisen av trångboddhet och ohälsa i arbetarklassens kvarter.
- Under efterkrigstidens keynesianska välfärdsbygge låg fokus på massproduktion och standardisering, men nya spänningar uppstod på grund av segregation och byråkratisering.
- I den nyliberala fasen från 1980-talet och framåt är krisen främst kopplad till finansialisering, spekulation och ett växande prekariat som lever i bostadsosäkerhet och hemlöshet.

Forskarkollektivets periodisering är här inte bara kronologisk, utan bygger också på en marxistisk förståelse av hur ekonomiska system skapar motsättningar som materialiseras i det urbana rummet. Bostaden fungerar som en resurs vars värde pendlar mellan bruksvärde och bytesvärde, beroende på vilken tillväxtlogik som dominerar. Bryter vi ner den neoliberala hegemonin möter vi några välkända fenomen: privatiseringar, finansiella avregleringar, kommodifiering, en »oberoende» centralbank, strävan efter låg inflation etc. (Blackwell et al. 2023: 54).

Boken visar hur bostadens dubbla karaktär av bruksvärde och bytesvärde kan förstås i direkt linje med Marx analys. Idag betraktas bostaden främst som en kapitalplacering snarare än en plats för trygghet, gemenskap och identitet. Historiska data visar hur bytesvärdet successivt trängt undan bruksvärdet: runt 1990 motsvarade genomsnittliga huspriser cirka fyra årslöner, trettio år senare nästan åtta (Blackwell et al. 2023: 107). Detta illustrerar hur bostaden i allt högre grad förvandlas till en vara och ett spekulationsobjekt – mindre finansierbar genom arbete och alltmer fjärrad från sin roll som socialt och kulturellt ankare.

Statens nyliberala omstrukturering

STATEN HAR INTE dragit sig tillbaka från bostadsmarknaden, utan dess roll har förändrats. I stället för att bygga eller garantera bostäder har staten främjat marknadstillväxt genom subventioner, avregleringar och skatteincitament.

Redan på 1980-talet, i en ekonomi präglad av hög skuldsättning och minskad regleringskapacitet, genomfördes kreditavregleringen: 1985 avskaffade Riksbanken kontrollen över utlåningstak och räntor, vilket öppnade för en snabb finansiell expansion. På 1990-talet minskade bostadsbidragen. En regeringskommission föreslog 1996 att subventionerna skulle vara neutrala i förhållande till upplåtelseform – vilket innebar en omfördelning av resurser från låginkomsttagare till kapitalägare. Tio år senare hade detta gett ett nettoresultat på 31 miljarder kronor för statens ekonomi (s. 128).

Under 2000-talet förstärktes denna linje genom en tydligare marknadsanpassning, där flera centrala förändringar genomfördes: avvecklingen av bostadssubventionerna, de omfattande ombildningarna av hyresrätter till bostadsrätter, den nya lagstiftningen om ägarlägenheter i flerfamiljshus samt den gradvisa urvattningen av allmännyttan och bruksvärdessystemet (s. 99). Dessa åtgärder markerade en tydlig ideologisk förskjutning från bostaden som social rättighet till bostaden som marknadsvara.

ROT-avdraget, som gynnar hushåll med ekonomiska resurser, har ytterligare förstärkt denna utveckling. Mellan 2017 och 2021 kostade det staten mellan 7 och 20 miljarder kronor per år (s. 15). Samtidigt har Riksbankens köp av bostadsobligationer – 455 miljarder kronor sedan pandemins början – möjliggjort fortsatt kreditexpansion.

Resultatet är att statens ansvar för bostadsförsörjningen har minskat, medan kapitalflöden styrs mot högavkastande objekt i redan attraktiva områden. Detta förstärker den sociala polariseringen och den urbana segregationen. Bostadsbidraget minskade i genomsnitt med motsvarande 1 700 kronor per månad mellan 1995 och 2000 för låginkomstfamiljer i storstäder (s. 127). Samtidigt började hyresgäster betala en större andel av sin inkomst för sitt boende än bostadsägare (s. 132).

Forskarkollektivet visar hur staten aktivt omstrukturerat bostadssektorn genom (1) avreglering av räntestöd och statliga lån, (2) privatisering av allmännyttan och (3) skatteavdrag för bostadsräntor och renoveringar. Dessa åtgärder är inte isolerade, utan uttryck för den ideologiska förskjutningen: från bostad som rättighet till bostad som investering. Finansialiseringen manifesteras i hushållens ökade skuldsättning, bankernas utlåningspraktiker och spekulationens växande roll.

Kommuner vill sälja mark så dyrt som möjligt. Bostadsägare vill se stigande priser. Banker, byggbolag och mäklare tjänar på prisökningar. Resultatet är en dubbel stratifiering: mellan ägda och hyrda bostäder, och inom hyresbeståndet självt – där vissa områden präglas av social stigmatisering och koncentration av fattigdom.

Grundlinjer för en solidarisk bostadspolitik

DEN SVENSKA BOSTADSPOLITIKEN vilade historiskt på principen att bostaden är en social rättighet enligt Forskarkollektivet. Det universalistiska projektet växte fram under ett sekel och möjliggjorde efter andra världskriget en omfattande utbyggnad av bostadsbeståndet. *Miljonprogrammet* blev dess mest symboliska uttryck. Målet var att skapa ett system där hela befolkningen – även hushåll med begränsade ekonomiska resurser – skulle garanteras ett gott boende, oavsett om de var bostadsägare eller hyresgäster. Ambitionen var alltså att säkerställa god bostadsförsörjning, inte att hushållen skulle tvingas konkurrera om de mest attraktiva lägena.

Emellertid har den principen gradvis urholkats. Sedan 1980-talet har reformer inom allmännyttan förändrat dess roll: från en inkluderande institution till ett skyddsnät för samhällets mest utsatta. I dagens nyliberala landskap styrs bostadsmarknadens aktörer alltmer av avkastningskrav och individuell vinstmaximering, snarare än av social samordning och kollektivt ansvar. Forskarkollektivet understryker att bostadspolitik åter måste bli en politik för människor, inte för kapital (s. 172). Den analytiska utgångspunkten blir därför frågan om hur en universalistisk ambition – bostad för alla – kan upprätthållas och samtidigt omformas till ett verktyg för kollektiv solidaritet.

En verkligt solidarisk bostadspolitik bör enligt Forskarkollektivet gå ut på att stärka produktionen av tillgängliga bostäder inom den offentliga sektorn, främja kooperativa förvaltningsformer och öka de boendes inflytande över sitt närområde. Tre centrala strategier lyfts fram i samband med denna solidariska ambition: (1) politiska inriktningar, (2) reglerings- och marknadsmekanismer, samt (3) organisation och uppföljning.

Den första strategin handlar om ett aktivt stöd till allmännyttan, som garanterar bostäder åt alla, samt en långsiktig planering av det

offentliga beståndet för att motverka segregation och säkerställa en balanserad bostadsfördelning. Det här kan dock inte genomföras utan att staten ifrågasätter kommunernas planeringsmonopol: staten måste se till att rika kommuner bidrar till de gemensamma byggprojekt som hela landet och dess städer står inför (s. 218).

Den andra strategin går ut på en begränsning av bostädernas varu-
fiering och vinstmaximering genom ekonomiska incitament grundade
på social nytta – exempelvis kommunal markförsäljning till fast pris,
förbud mot att stora byggbolag säljer bostäder till marknadspris och
reglering av hyreshöjningar. Det tredje handlar om att främja demo-
kratiska och deltagarstyrda modeller – t. ex. i form av byggemenska-
per och kooperativa hyresrätter (ss. 211–213) – samt att skydda hyres-
gästers rättigheter vad gäller hyresnivåer och besittningsrätt (s. 209).

Alternativa finansierings- och organisationsformer med statligt stöd

MOT DEN BAKGRUNDEN visar sig ett behov av att utveckla lång-
siktigt hållbara finansieringsmodeller. En solidarisk bostadspolitik
förutsätter ett aktivt statligt engagemang med investeringsstöd som
sträcker sig bortom korta budgetcykler och därmed kan motverka ef-
fekterna av kortfristiga finansieringsinstrument som obligationer (s.
226). Forskarkollektivet framhåller att riktade program för student-
bostäder, äldreboenden och hyresrätter behöver förstärkas och ges
längre tidshorisonter, eftersom tidigare stöd endast varade fyra till
fem år – en period som är för kort för att skapa stabil reglering och
hållbara villkor för bostadsproduktion på nationell nivå (s. 231). Kort-
siktigheten riskerar att underminera målsättningar som stabila hyror
och integrering av olika inkomstgrupper i nya bostadsprojekt.

Kreditgarantier för ideella aktörer, stöd till markberedning och
byggkostnader samt riktade stöd till hyresrätter och studentbostäder
utgör, enligt kollektivet, centrala verktyg för att stimulera nyproduk-
tion och motverka spekulativa markköp (s. 234). Ytterligare insatser
för produktion och renovering – via exempelvis energieffektivisering
i miljonprogramsområden – kan förbättra boendekvaliteten avsevärt.
Sammantaget visar detta att stabila och långsiktiga stödformer är av-
görande för bostadsförsörjningen.

En hållbar utveckling av bostadspolitiken förutsätter därför en samordning av olika finansieringstekniker och institutionella aktörer. Traditionell bankfinansiering – där bolån tas med bostaden som säkerhet och i hög grad finansieras via bostadsobligationer – innebär betydande risker, inte minst på grund av hushållens höga skuldsättning och marknadens sårbarhet för ränteförändringar.

Forskarkollektivet pekar också på att alternativa instrument, såsom obligationer och företagscertifikat utgivna av kooperativa aktörer som SKB och HSB, samt långsiktiga investeringsfonder, till exempel pensionsfonder, kan bidra till ökad stabilitet och riskdiversifiering. De kooperativa modellerna kombinerar demokratiskt deltagande med lägre avkastningskrav och ett minskat fokus på vinstmaximering, vilket stärker de boendes inflytande och skapar långsiktiga ekonomiska incitament (s. 241).

4 JÄMFÖRANDE ANALYS OCH SLUTSATSER – MELLAN INDIVIDUELL RATIONALITET OCH KOLLEKTIV SOLIDARITET

DE BÅDA BÖCKERNAS analyser visar tydligt att bostadsmarknaden fungerar både som en ekonomisk mekanism och som en social spegel, där ojämlikhet, segregation och fragmentering av samhällsgrupper förstärks. Cervenka belyser hur hushållens individuella rationalitet – jakten på ekonomisk trygghet, spekulation och social status – leder individen in i en slags järnbur präglad av skuldsättning och prisbubblor. Forskarkollektivet visar samtidigt hur statliga reformer har omvandlat bostaden från en social rättighet till en investeringsvara och därmed förstärkt den strukturella ojämlikheten.

Ur ett analytiskt perspektiv bör bostaden återplaceras i en social och institutionell kontext, där stat, kommun, bostadsbolag, kooperativa aktörer och medborgare samverkar för att säkerställa principen om bostaden som rättighet. Bostadskrisen kräver att bostaden återplaceras som en samhällelig resurs: från spekulationsobjekt till grundläggande rättighet, från individuell konkurrens till kollektiv solidaritet. Detta perspektivskifte kan bli ett viktigt tillskott till den svenska bostadsdebatten.

Integrerade strategier för social inkludering

EN SOLIDARISK BOSTADSPOLITIK behöver enligt Forskarkollektivet utvecklas i samklang med demokratiska former för boendeflytande. Genom deltagarstyrda initiativ som byggemskaper och kooperativa hyresrätter kan bostadspolitiken förankras i en kollektiv och inkluderande praktik som stärker de boendes makt över sitt närområde.

Forskarkollektivet Fundament varnar däremot för en förhastad introduktion av s.k. *social housing* i Sverige. En sådan reform skulle kunna gynna utsatta grupper, men boendeformen riskerar att öppna för politiskt godtycke. Införandet av selektiva sociala bostäder kan skapa ett politiskt utrymme för marknadshyror i det övriga beståndet och därmed försvaga det redan delvis urholkade universella systemet (s. 187). Försiktighet är därför avgörande, eftersom införandet av särskilda bostadsformer för låginkomsttagare utan en integrerad strategi – d.v.s. en helhetsplan som förenar bostadsbyggande med sociala och ekonomiska stödåtgärder – kan förstärka urban segregation och marginalisering.

Resonemanget kan dock nyanseras om man jämför med till exempel den franska sociala bostadsmodellen som bygger på en universalistisk princip: i Frankrike kan cirka 70 procent av befolkningen kvalificera sig för subventionerat boende. *Habitations à loyer modéré* (HLM) kombinerar tydlig statlig styrning med differentierade finansieringsformer – för medelinkomsttagare, låginkomsttagare och de mest utsatta – som tillsammans skapar en hyresstruktur baserad på ekonomisk anpassning snarare än selektion.

Genom konventioner mellan staten, kommuner och privata fastighetsägare kan även delar av det privata beståndet omfattas av reglering, stabila hyresnivåer och tilldelningskriterier som liknar dem i den offentliga sektorn. Ett sådant statligt konventionssystem är särskilt relevant i dagens svenska kontext eftersom det tydliggör relationen mellan hyresgäster och fastighetsägare och samtidigt möjliggör hyresgarantier kopplade till förvaltningen av bostaden.

Det är också viktigt att erinra om att den svenska allmännyttan historiskt burit ett brett samhällsuppdrag. Dess uppgift har inte enbart

varit att tillhandahålla bostäder, utan också att främja social utveckling, delaktighet och en god livsmiljö för alla. Detta skiljer den från bostadsmodeller där socialarbetare verkar direkt i bostadsområden för att förebygga vräkningar, stödja hushåll i utsatta situationer, osv. I vissa länder har denna form av insatser utvecklats som ett tydligare komplement till bostadspolitiken, men med ett mer begränsat fokus på individuella stödåtgärder snarare än på kollektiva lösningar. Denna dubbelhet – förvaltningen av det kollektiva kapitalet och det sociala ansvar som följer med det – framstår som särskilt betydelsefull för utvecklingen av en solidarisk bostadspolitik i Sverige.

Sammanfattningsvis borde målet vara att förena solidaritet och social inkludering utan att skapa stigmatiserande miljöer. För att en solidarisk bostadspolitik ska kunna fungera som ett verktyg för integration krävs långsiktig planering, tydliga och stabila ramar för finansiering och reglering men också integrerade strategier där bostadspolitiken samverkar med utbildnings-, arbetsmarknads- och socialpolitik. Frågan är därför inte bara hur vi bygger bostäder, utan vilken form av samhälle vi vill bygga.

En solidarisk bostadspolitik – för vem?

ÄVEN OM FORSKARKOLLEKTIVET ofta refererar till arbetarklassen, förblir klassbegreppet endast antytt och utvecklas aldrig till en analytisk kategori. Därför kvarstår frågan vilka röster och erfarenheter som egentligen bör beaktas när denna politik formas? Forskarna fokuserar främst på bostadsproduktion, snarare än på efterfrågan och de sociala grupperns olika villkor.

Men arbetarklassen kan inte längre förstås som en enhetlig kategori, utan behöver differentieras – inte bara utifrån målgrupper som studenter, äldre, personer med funktionsnedsättning eller migranter, utan framför allt utifrån hushållens inkomster och deras sociala position i det urbana rummet, till exempel om de bor i gentrifierade områden eller stigmatiserade stadsdelar. I själva verket varierar möjligheten till bostadsinflytande kraftigt, både mellan hyresgäster och bostadsägare, men också inom dessa grupper. Empiriska studier inom socialt arbete (Munford et al. 2015: 1568–1572; De Weger et al. 2022: 690–691) visar att hushåll i mycket utsatta situationer har ofta myck-

et begränsade möjligheter att själva göra sin röst hörd. Strukturella hinder och bristande resurser gör att dessa grupper i första hand behöver konkret stöd och uppföljning innan de kan delta meningsfullt i beslutsprocesser eller uttrycka sina intressen. Parallellt kämpar exkluderade hushåll ofta för tillgång till bostad, medan prekärt sysselsatta kämpar med att behålla sin bostad. Strategierna och problemen varierar alltså radikalt mellan grupperna.

Mot denna bakgrund är det rimligt att dela arbetarklassen i tre analytiska grupper: exkluderade, prekärt sysselsatta och stabilt aktiva med låga resurser. Det franska systemet för sociala bostäder svarar i princip på denna fragmentering med differentierade stöd – från de mest utsatta till låginkomsttagare och hushåll med begränsade men stabila resurser – vilket möjliggör en bred social blandning inom samma modell, något som saknas i dagens svenska kontext.

Spänningen mellan individuell rationalitet (Cervenka) och kollektiv solidaritet (Forskarkollektivet) i svenska städer visar på en djupgående omvandling av det sociala fältet – bostaden som spegel av ojämlikheten. Vägen ut ur bostadskrisen kräver en ny modell byggd på solidaritet, långsiktig planering och ett tydligt erkännande av bostaden som en gemensam rättighet. Framtiden för svensk bostadspolitik avgörs av vår kollektiva förmåga att återupprätta bostaden som rättighet. Är samhället redo? →

Christophe Foultier

Referenser

- MUNFORD, R., & SANDERS, J. (2015) »Negotiating and constructing identity: Social work with young people who experience adversity», *British Journal of Social Work*, 45 (5), ss. 1564–1580.
- DE WEGER, E., BAAN, C., BOS, C., LUIJKX, K., & DREWES, H. (2022) »They need to ask me first». Community engagement with low-income citizens: A realist qualitative case study», *Health Expectations*, 25 (2), ss. 684–696.